

Wyrok z dnia 4 sierpnia 1999 r.

I PKN 185/99

Za szczególną okoliczność uzasadniającą przyjęcie sprzeczności żądania przywrócenia do pracy z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa (art. 8 KP) nie może być uznany niewielki stopień naruszenia przez pracodawcę przepisów o wypowiedaniu umów o pracę.

Przewodniczący: SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie: SN Józef Iwulski (sprawozdawca), SA Katarzyna Gonera.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 4 sierpnia 1999 r. sprawy z powództwa Mirosławy S. przeciwko Publicznej Szkole Podstawowej [...] w W. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji powódki od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 24 listopada 1998 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Wałbrzychu wyrokiem z dnia 7 lipca 1998 r. [...] zasądził na rzecz powódki Mirosławy S. od pozwanej Publicznej Szkoły Podstawowej [...] w W. kwotę 1 627, 20 zł tytułem odszkodowania w związku z wadliwym rozwiązaniem umowy o pracę oraz 200 zł kosztów postępowania. Sąd Rejonowy nie uwzględnił żądania przywrócenia do pracy. Sąd ustalił, że powódka była zatrudniona w pozwanej Szkole od 1 września 1994 r. na stanowisku intendenci. Pismem z dnia 11 grudnia 1997 r. strona pozwana zawiadomiła Zarząd Oddziału Związku Nauczycielstwa Polskiego o zamiarze wypowiedzenia powódce umowy o pracę. W dniu 15 grudnia 1998 r. Zarząd Oddziału przedstawił stronie pozwanej swoje zastrzeżenia. Pozwana zwróciła się do Zarządu Głównego ZNP (pismo z 12 stycznia 1998 r.). Za-

rząd Główny ZNP wyraził swoje stanowisko w piśmie, które strona pozwana otrzymała w dniu 23 stycznia 1998 r. Jednakże dzień wcześniej (22 stycznia 1998 r.) pozwana wypowiedziała powódce umowę o pracę, wskazując jako jego przyczynę trzykrotną odmowę podpisania nowego zakresu czynności i obowiązków. Sąd pierwszej instancji uznał, że strona pozwana naruszyła art. 38 § 5 KP, gdyż organ związku zawodowego przedstawił swoje stanowisko w piśmie z dnia 20 stycznia 1998 r., które niezwłocznie wysłał pocztą kurierską do strony pozwanej. Dotarło ono do strony pozwanej w dniu 23 stycznia 1998 r., a wypowiedzenie zostało dokonane dzień wcześniej. Sąd pierwszej instancji uznał jednak, że wypowiedzenie umowy o pracę było uzasadnione, a jedynie naruszono wymagania formalne. Przyjął, że powódka nie podlegała szczególnej ochronie, gdyż Zarząd Ogniska ZNP, którego była członkiem, nie jest zarządem zakładowej organizacji związkowej. Dlatego uznał, że zasadne jest zasądzenie tylko odszkodowania, a nie przywrócenie powódki do pracy.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu rozpoznawał apelacje obu stron. Wyrokiem z dnia 24 listopada 1998 r. [...] sprostował oczywistą omyłkę w wyroku Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że uchylił wydany poprzednio w sprawie wyrok zaoczny. Nadto podwyższył zasądzone na rzecz powódki odszkodowanie do kwoty 1 955,10 zł i oddalił w pozostałym zakresie apelację powódki oraz w całości apelację strony pozwanej. Sąd drugiej instancji uznał, że odmowa podpisania przez powódkę zakresu czynności stanowiła uzasadnioną przyczynę wypowiedzenia jej umowy o pracę. Proponowany zakres czynności nie zmieniał stanowiska powódki i charakteru jej pracy. W istocie stanowił tylko sprecyzowanie jej obowiązków pracowniczych. Nie była to więc zmiana warunków pracy wymagająca dokonania wypowiedzenia zmieniającego. Sąd drugiej instancji podzielił ocenę prawną, że strona pozwana naruszyła art. 38 § 3 i 5 KP, dokonując wypowiedzenia bez wyczekania na stanowisko ogólnokrajowej organizacji związkowej. Uznał jednak, że występowały przesłanki do orzeczenia o odszkodowaniu w miejsce żądanego przywrócenia do pracy (art. 477¹ § 2 KP w związku z art. 45 i 8 KP).

Kasację od tego wyroku wniosła powódka. Zarzuciła naruszenie art. 38 § 1-5 KP przez jego błędną wykładnię i ocenę prawidłowości rozwiązania umowy o pracę z powódką mimo braku zgody organizacji związkowej, zwłaszcza wobec tego, że powódka podlegała szczególnej ochronie z mocy art. 32 ustawy o związkach zawodowych. Powódka zarzuciła też naruszenie art. 488¹ § 2 KPC (w uzasadnieniu kasacji art. 477¹ § 2 KPC) oraz art. 45 i 47¹ KP przez zasądzenie odszkodowania w miejsce

żądanego przywrócenia do pracy. Powódka zarzuciła wreszcie naruszenie art. 98 KPC przez zaniechanie zasądzenia na jej rzecz kosztów procesu, które w kwocie 200 zł zasądził Sąd pierwszej instancji. W uzasadnieniu kasacji powódka wywiodła, że pełniła funkcję w Zarządzie Ogniska ZNP jako zakładowej organizacji związkowej przy pozwanej Szkole. Była więc jej zdaniem, objęta szczególną ochroną trwałości stosunku pracy. Powódka wywiodła, że "nie naruszyła przepisu art. 8 KP ani też art. 100 KP, bo nałożony na nią rozszerzony zakres czynności wykonywała, a tylko go remonstrowała".

Strona pozwana wniosła o oddalenie kasacji i przyznanie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest sporządzona niestarannie. Wielokrotnie mylone są w niej przepisy, a uzasadnienie nie odnosi się do wszystkich zarzutów. W szczególności, praktycznie w ogóle brak uzasadnienia w zakresie naruszenia art. 98 KPC (pomijając już to, że przepis ten ma kilka paragrafów). Powódka nie dostrzega, że Sąd drugiej instancji nie zmienił wyroku Sądu pierwszej instancji w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania. Zasądzona na rzecz powódki kwota 200 zł z tego tytułu pozostała nie zmieniona. Sąd drugiej instancji nie orzekł natomiast o kosztach procesu w tej instancji. Tym samym, zarzuty kasacyjne w tym zakresie nie mają przedmiotu zaskarżenia, pomijając już, że w postępowaniu apelacyjnym Sąd drugiej instancji uwzględnił apelację powódki tylko częściowo, a oddalił apelację strony pozwanej. Mógł więc, zgodnie ze stosowanym odpowiednio art. 100 KPC, znieść między stronami koszty postępowania w instancji.

W istocie, niezrozumiały jest zarzut naruszenia art. 38 § 1-5 KP, skoro Sądy obu instancji prawidłowo przyjęły, że pracodawca naruszył w szczególności art. 38 § 3 i 5 KP, gdyż dokonał wypowiedzenia bez wyczekania odpowiedniego czasu na przedstawienie stanowiska ogólnokrajowej organizacji związkowej (por. teza XIII e w związku z tezą IX i X uchwały pełnego składu Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1978 r., V PZP 6/77, OSNCP 1977 r. z. 8, poz. 127).

Nie jest zasadny zarzut naruszenia art. 32 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. Nr 55, poz. 234 ze zm.), pomijając już to, że również nie wskazano, o którą z jednostek redakcyjnych tego przepisu chodzi. Sąd Rejonowy

ocenił (a Sąd drugiej instancji pogląd ten zaakceptował), że powódka nie była członkiem zarządu zakładowej organizacji związkowej w rozumieniu art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych, gdyż takim zarządem nie jest Zarząd Ogniska ZNP.

Funkcję zarządu zakładowej organizacji związkowej w strukturze organizacyjnej tego związku spełnia Zarząd Oddziału ZNP, którego powódka nie była członkiem. Pomijając już to, że ten zarzut kasacji nie został szczegółowo uzasadniony, należy stwierdzić, że prawna ocena Sądów obu instancji w tym zakresie jest prawidłowa. Zgodnie ze statutem Związku Nauczycielstwa Polskiego (art. 28 ust. 1) funkcje zarządu zakładowej organizacji związkowej spełnia Zarząd Oddziału tego Związku i nie zmienia tej kwalifikacji przekazanie niektórych uprawnień związkowych do Zarządu Ogniska. Szczególnej ochronie z art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych podlegają tylko członkowie organów, które pełnią funkcje zarządu zakładowej organizacji związkowej. Członkowie niższych jednostek organizacyjnych (organów) związku zawodowego takiej ochronie nie podlegają (por. np. wyrok z dnia 13 kwietnia 1976 r., I PRN 10/76, OSNCP 1976 z. 11, poz. 256).

W kasacji nie zostały zgłoszone zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego w zakresie odnoszącym się do ustaleń faktycznych, stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku. Sąd Najwyższy jest więc związany tymi ustaleniami (art. 393¹¹ KPC). Sąd pierwszej instancji ustalił, że zaproponowany powódce nowy zakres czynności nie zmieniał istotnych warunków jej pracy. Sąd drugiej instancji ustalenia te zaaprobował. Tym ustaleniem Sąd Najwyższy jest związany, a wobec tego należy uznać za prawidłową ocenę prawną, że w takim stanie faktycznym strona pozwana nie miała obowiązku dokonywania wypowiedzenia zmieniającego. Sądy ustaliły, że powódka kilkakrotnie odmówiła podpisania zakresu czynności. Wywody apelacji, że tak nie było, a powódka jedynie remonstrowała przeciwko nowemu zakresowi czynności są sprzeczne z ustaleniami Sądów. W takim stanie faktycznym za prawidłową należy uznać ocenę, że istniała rzeczywista przyczyna uzasadniająca wypowiedzenie umowy o pracę. Zgłoszony w kasacji zarzut naruszenia art. 45 KP (powinno być art. 45 § 1 KP) jest więc bezzasadny.

Również nie jest usprawiedliwioną podstawą kasacji zarzut naruszenia art. 477¹ § 2 KPC. Jest to przepis proceduralny, który pozwala na zasądzenie innego z alternatywnie przysługujących pracownikowi roszczeń, niż przez niego żądane. Ten przepis został więc przez Sądy prawidłowo zastosowany, gdyż sam w sobie nie zawiera on przesłanek nieuwzględnienia żądania (por. uchwała z dnia 30 marca 1994

r., I PZP 40/93, OSNCP 1994 r. z. 12, poz. 230; wyrok z dnia 18 stycznia 1996 r., I PRN 103/95, OSNAPiUS 1996 r. nr 15, poz. 210; wyrok z dnia 27 lutego 1997 r., I PKN 17/97, OSNAPiUS 1997 r. nr 21, poz. 416 i wyrok z dnia 6 sierpnia 1998 r., I PKN 269/98, OSNAPiUS 1999 r. nr 17, poz. 550). Istotą zastosowania tego przepisu jest uznanie, że roszczenie zgłoszone przez pracownika jest nieuzasadnione. Jeżeli więc pracownik wnosi o przywrócenie do pracy, to stosując proceduralną konstrukcję z art. 477¹ § 2 KPC sąd może zasądzić odszkodowanie, gdy zgłoszone żądanie uzna za nieuzasadnione. Takiej oceny może dokonać na podstawie przepisów prawa materialnego. Sądy tak uczyniły, stosując art. 8 KP i uznając, że roszczenie powódki przywrócenia do pracy jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa lub zasadami współżycia społecznego. W tym zakresie kasacja wskazuje w uzasadnieniu, że naruszono art. 8 KP. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku w tej części jest lakoniczne i w istocie tylko akceptuje wykładnię Sądu pierwszej instancji. Ten Sąd uznał, że przeciwko przywróceniu powódki do pracy przemawia zasadność dokonanego wypowiedzenia i naruszenie "jedynie przepisów formalnych" przy jego dokonaniu. W kasacji uważa się, że powódka "nie naruszyła przepisu art. 8 KP, ... nałożony na nią rozszerzony zakres czynności wykonywała, a tylko go remonstrowała". Zgodnie z art. 45 § 1 KP, jeżeli wypowiedzenie narusza przepisy o rozwiązywaniu umów o pracę w tym trybie, sąd pracy - stosownie do żądania pracownika - orzeka o bezskuteczności wypowiedzenia albo o przywróceniu do pracy lub o odszkodowaniu. Nie można przyjąć, że sama zasadność wypowiedzenia umowy o pracę, przy naruszeniu przepisów dotyczących tego wypowiedzenia, oznacza sprzeczność żądania przywrócenia do pracy z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. Za szczególną okoliczność uzasadniającą przyjęcie takiej konstrukcji nie może być także uznany niewielki stopień naruszenia przepisów o wypowiedzaniu. Prawo pracy nie różnicuje bowiem w tym względzie sytuacji prawnej pracownika w zależności od stopnia naruszenia prawa przez pracodawcę. Zastosowana przez Sądy konstrukcja prawna nie była więc prawidłowa. Sąd nie dokonał natomiast oceny stanu prawnego w płaszczyźnie art. 45 § 2 KP. Przepis ten pozwala zasądzić na rzecz pracownika odszkodowanie w miejsce żadanego przywrócenia do pracy i nie wymaga uznania, że żądanie przywrócenia do pracy jest nieuzasadnione. Wystarczające jest, że nie jest ono celowe. Zakres swobody sądu w stosowaniu tego przepisu jest więc o wiele szerszy.

Z tych względów na podstawie art. 393¹³ § 1 KPC oraz art. 108 § 2 KPC zas-
karżony wyrok podlegał uchyleniu, a sprawa przekazaniu Sądowi drugiej instancji do
ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

=====